

ZAKLJUČKI IN UGOTOVITVE POSVETA

»ŽGALNICA RUDNIKA ŽIVEGA SREBRA IDRIJA – JUTRI«

24. september 2004

Posvetovanje "ŽGALNICA RUDNIKA ŽIVEGA SREBRA IDRIJA - JUTRI", ki je 24. septembra 2004 potekalo na Gradu Gewerkenegg, so organizirali: Rudnik živega srebra Idrija v zapiranju d.o.o. (v nadaljevanju RŽSI) Muzejsko društvo Idrija (v nadaljevanju MDI), in Mestni Muzej Idrija (v nadaljevanju MMI). Udeležilo se ga je 29 vabljenih. Posvetovanje je bilo organizirano v okviru letošnjih »Dnevov evropske kulturne dediščine«, ki vsako leto potekajo v številnih evropskih državah z namenom raziskovanja, spoznavanja in ohranjanja le-te.

Delovno predsedstvo:

- Ivica Kavčič, univ.dipl.inž.kem., vodenje posvetovanja
- Anton Zelenc, dipl.inž.stroj., skrb za tehniko
- Martina Peljhan, univ.dipl.inž.geol in
- Tatjana Dizdarevič, univ.dipl.inž.rud.. priprava zapisa

Izhodišča posveta

Prenehanje delovanja RŽSI ter razvoj nove industrije je v mnogočem spremenil izgled mesta. Rudniške objekte predvsem v območju Žgalnice so nadomestili proizvodni objekti nove industrijske cone Kolektorja, ki so temu delu mesta dali novo vsebino in podobo.

Ob prenehanju odkopavanja in žganja živosrebrne rude leta 1995, je RŽSI na območju Žgalnice ohranil eno rotacijsko peč (RP3) s pripadajočimi objekti in stavbo separacije. Celotno območje je bilo leta 1997 zaščiteno, kot spomenik tehniške dediščine, ter leta 2001 razglašeno za spomenik državnega pomena.

Kako obnoviti in oživiti opuščene rudniške žgalniške objekte in naprave ter predstaviti procese žganja rude od transporta rude na območju žgalnice do utekočinjenja živosrebrovih hlapov. Že leta 1996 so strokovnjaki RŽSI pripravili idejno rešitev obnove in oživitve žgalnice. Obnova pa žal zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni bila

izvedena. Z razpoložljivimi sredstvi je RŽSI obnovil streho nad RP3, odstanil nevarni razpadajoči kondenzatorski sistem in protikorozijsko zaščitil nosilno konstrukcijo.

Obnove ni mogoče odlašati v nedogled, saj objekti nezadržno propadajo. Prav tokratni posvet pa naj bi pomenil nov zagon v iskanju možnosti realizacije obnove območja Žgalnice in prikaza celotnega postopka od žganja rude do pridobljenih kapljic živega srebra.

Program:

1. **Mag. Marko Cigale**, univ. dipl. inž. geol., **Uroš Eržen** - *Rudnik živega srebra Idrija v zapiranju d.o.o.*

Žgalnica Rudnika živega srebra Idrija – nekoč, danes, jutri?

Območje žgalnice je bilo leta 1997 zaščiteno kot spomenik tehniške dediščine ter leta 2001 razglašeno za spomenik državnega pomena. Kako obnoviti in oživiti opuščene rudniške žgalniške objekte in naprave ter predstaviti procese žganja rude?

2. **Damjan Krapš**, župan *Občine Idrija*

Projektni pristop k predstavitvi delovanja Rudnika živega srebra Idrija – "Od rude do živega srebra"

Občina Idrija vidi svojo vlogo pri varovanju tehniške dediščine predvsem v pripravi prostorskih dokumentov, v katerih bo spomenikom tehniške dediščine zagotovljeno ustrezno mesto. Obstaja tudi realna možnost za pridobitev sredstev iz evropskih skladov. V ta namen je treba ustrezne projekte predložiti Vladi RS.

3. **Prof. dr. Andrej Pavlin**, univ.dipl.metal., *Ljubljana*

Pomen idrijske žgalniške kulturne dediščine

Pomen ohranitve zgodovinskih naprav na prvotni lokaciji.

4. **Ivana Leskovec**, univ.dipl.etnolog - *Mestni muzej Idrija – muzej za Idrijsko in Cerkljansko*

Muzejske zbirke in spomeniki – njihovo mesto v procesu ohranjanja kulturne dediščine

Objekti topilnice RŽS Idrija veljajo po mnenju industrijskih arheologov za tehnološki vrh na področju žgalništva rude. Čermak – Špirekova peč s konca 19. stoletja je delo idrijskih rudniških strokovnjakov. V svetu velja pravilo, da se tovrstni objekti tehniške dediščine varujejo in prezentirajo "in situ".

5. Samo Bevk, prof. - poslanec v Državnem zboru RS

Strukturni skladi in regionalna politika – možnosti za črpanje evropskih sredstev

S 1. majem 2004 je z vključitvijo v Evropsko unijo Republika Slovenija dobila povsem nove možnosti črpanja sredstev iz evropskih Strukturnih skladov (PHARE, ISPA, SAPARD) in Kohezijskega sklada. Posebej pomemben bo rezultat pogajanj, ki ga bo Slovenija dosegla ob sprejemu nove finančne perspektive EU za obdobje 2007-2013.

Razprava, mnenja

V razpravi, ki je sledila predstavitvenim temam so bila izražena različna mnenja in pogledi na ureditev in prezentacijo prostora nekdanje Žgalnice. Valter Leban, direktor Kolektorja Pro, je predstavil drugačno videnje prihodnosti Žgalnice kot je bilo predstavljeno v posameznih predavanjih. Kolektor namreč planira na tem območju izgradnjo novega objekta (Orodjarna in Laboratorij) že v letu 2005, s čimer je povezanih 50 do 70 novih delovnih mest za visokokvalificirane delavce. Silvij Jereb (Eltos) je v nadaljevanju predstavil načrte nove 100 metrske hale Kolektorja, ki naj bi stala na mestu sedanje zadnje ohranjene rotacijske peči. Prof. Bavdaž je v razpravi vprašal, ali je bilo pridobljeno strokovno mnenje za podiranje Čermak-Špirekove peči, ter kakšna je višina sredstev za odkup zemljišča na območju Žgalnice. Mag. Cigale je odgovoril da je bila Čermak-Špirekova peč podrtá pod strokovnim vodstvom Zavoda za varstvo Naravne in kulturne dediščine. G. Filipič ugotavlja, da je žal na območju žgalnice večina objektov, ki so bili zgodovinsko pomembni že podrtih. Poudaril je, da je pomembnost Čermak-Špirekove peči ravno v tem, da je bila razvita v Idriji in, da so tako izboljšane peči iz Idrije pričeli uporabljati tudi drugod po svetu. Zadnja Čermak-Špirekova peč se je ustavila 23.septembra 1974. Idrijske rotacijske peči niso bile edine na svetu, so pa bile največje za žganje živosrebrove rude. V nadaljevanju je g. Filipič poudaril dejstvo, da je RŽSI pred tridesetimi leti, ko je zapadel v krizo, preusmeril svoj denar v razvoj novih firm, razvile so se močne tovarne Kolektor, Rotomatika, Eta, Gostol, itn., kar je potrdila tudi ga. Pahorjeva. Ga. Trojar Lapanja (ICRA) je zatem predstavila javni razpis INTERREG IIA Slovenija-Italija 2000-2006, Čezmejno sodelovanje na področju turizma, katerega rok prijave je 3. november 2004 in na katerega bi se morali v zvezi s projektno ureditvijo območja Žgalnice vsekakor prijaviti, v smislu možnosti pridobitve cca. 400.000 EUR iz tega naslova. G. Eržen zagovarja ohranitev objektov Žgalnice na sedanjem območju, prisotne pa je seznanil, da je bil projekt ureditve Žgalnice v letošnjem letu predstavljen tudi na mednarodnem posvetovanju TICCHI v Mežici, kjer je vzbudil precejšnje zanimanje tujih strokovnjakov s področja ohranjanja tehnične dediščine in s strani katerih lahko v bodoče pričakujemo tudi strokovno pomoč. Predstavnike Kolektorja pa sprašuje, kaj z ostanki rotacijske peči v primeru, da bi prišlo do rušenja in,

če za to že obstajajo načrti? G. Jereb je odgovoril, da se bo rotacijsko peč rušilo samo v primeru, če bo dosežen medsebojni sporazum interesnih projektih skupin. Ga. Kavčičeva v nadaljevanju razprave ugotavlja, da bo vsekakor potrebno in nujno poiskati možnosti za uskladitev interesov in projektov. Kavčičevo pa je tudi zanimalo kje oz. ali imamo sploh znanje za ponovno postavitev Čermak-Špirekove peči, kar se je spraševal tudi g. Medved in izpostavil, da po tridesetih letih verjetno ni več strokovnjakov in znanja za sestavo peči. Ga. Hladnikova je izpostavila problem propadanja obstoječih žgalniških objektov, predvsem RP3 in s tem v zvezi nevarnostjo za mimoidoče sprehajalce ter propadanje deponiranih kosov Čermak-Špirekove peči, zaradi neprimerne lokacije skladiščenja (pod RP3). G. Mlakar je poudaril, da se pri obnovi peči ne sme izpustiti prikaza polnjenja živega srebra v jeklenke. G. Rupnika je zanimalo ali se razmišlja tudi o predstavitvi vodoravnih peči »fortšaufleric«. G. Filipič je opozoril, da pri predstavitvi procesa žganja ne smejo manjkati preše, saj so najnovejše iz sklopa rotacijskih peči kaj kmalu po zagonu nadomestili z originalnimi idrijskimi Exelli prešami. V nadaljevanju pa je povzel predhodna razmišljanja in vzpodbudil k nadaljnjim aktivnostim za zbiranje obstoječe arhivske dokumentacije, pripravo projektov ter na podlagi le teh pridobitev ustreznih denarnih sredstev. G. Zelenc (MMI) je prisotnim povedal, da je bil nad podiranjem in skladiščenjem Čermak-Špirekove peči izvajan strokovni nadzor s strani MMI, RŽSI in Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Nove Gorice, kar je tudi ustrezno dokumentirano (načrti, fotografije). Ponovna montaža te peči po obstoječih dokumentih naj ne bi bila vprašljiva. Vztraja pa pri projektu obnove Žgalnice na sedanji lokaciji in pri tem predlaga povezavo znanja upokojenih topilničarjev, strokovnjakov Rudnika živega srebra Idrija in Mestnega muzeja Idrija.

Ugotovitve in zaključki posveta

1. V okviru prostorskih planov Občine Idrija, interesov družbe Kolektor Group in interesov skupine (RŽSI, MMI, MDI) za ohranitev objektov Žgalnice je potrebno doseči medsebojni dogovor o nadaljnjih aktivnostih v zvezi z usodo obstoječih objektov .
2. V okviru RŽSI, MMI, MDI in zunanjih strokovnih sodelavcev je potrebno oblikovati projektno skupino, ki naj bi kot prvo aktivnost zbrala obstoječo arhivsko dokumentacijo Žgalnice, zatem čimprej pripravila ustrezne projekte za obnovo ter na podlagi le teh pridobila ustrezna soglasja in poskušala zagotoviti finančna sredstva za izvedbo.
3. Brez zagotovljenih finančnih sredstev s strani države in sponzoriranja domačih podjetij vsa potrebna predvidena dela ne bo možno realizirati. Potrebna sredstva bi morali v bodoče iskati tudi preko mednarodnih razpisov.

V zaključku lahko ugotovimo, da za uspešno izvedbo projekta obnove žgalnice niso potrebna samo velika finančna sredstva ter strokovna in pogumna ekipa, ki bo pripravila in realizirala program oživitve in trženja celotnega območja, predvsem pa je po mnenju večine prisotnih potreben najprej medsebojni dogovor o prevladi različnih lokacijskih interesov na tem območju. Območje Žgalnice, ki smo se ga dosedaj izogibali bi moralo postati prijazno in vabljivo tako za domačine, kot tudi za turiste.

Zapisali:

Martina Peljhan

Tatjana Dizdarevič

Idrija, 8. oktober 2004

V nadaljevanju sledijo referati **Ivane Leskovec, Mag. Marka Cigaleta, Sama Bevka.**

MUZEJSKE ZBIRKE IN SPOMENIKI – NJIHOVO MESTO V PROCESU OHRANJANJA KULTURNE DEDIŠČINE

Ivana Leskovec, **univ.dipl.etnol. – Mestni muzej Idrija - muzej za idrijsko in cerkljansko**

Ko govorimo o ohranjanju kulturne dediščine, to dejavnost pogosto enačimo z muzejem. Vendar je to preveč poenostavljeno razmišljanje, saj nam zmeraj niti ni povsem jasno, kaj vse pravzaprav sodi v kulturno dediščino. Poenostavljeno rečeno: vse kar je nekoč služilo svojemu namenu in je preživelo do današnjih dni, vse kar so uporabljali naši predniki in nas danes opominja nanje. Ti predmeti so del naše skupne dediščine ne glede na to kdo jih hrani in kje so spravljani. Skrb zanje je skrb nas vseh, ki jih posedujemo osebno ali smo njihovi uradni skrbniki.

Po Zakonu o varstvu kulturne dediščine pa kulturna dediščina pomeni: "To so območja in kompleksi, grajeni in drugače oblikovani objekti, predmeti ali skupine predmetov oziroma ohranjena materializirana dela kot rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja v slovenskem in širšem prostoru, katerih varstvo je zaradi njihovega zgodovinskega, kulturnega in civilizacijskega pomena v javnem interesu, torej so to nepremičnine ali njihovi posamezni deli, skupine nepremičnin in območja (v nadaljnjem besedilu: nepremična dediščina) ter premičnine in njihove zbirke (v nadaljnjem besedilu: premična dediščina)."

Vsa nepremična dediščina je vpisana v register dediščine – ima svojo evidenčno številko EŠD (EŠD – za topilnico je 7460). Kadar pa ima dediščina elemente s katerimi je dokazana kontinuiteta ali posamezne stopnje kulturnega in civilizacijskega razvoja, ali ki predstavljajo kakovostni dosežek ustvarjalnosti, lahko ta dediščina dobi status spomenika. Če predstavlja vrhunski dosežek ustvarjalnosti, oziroma ključno ali redko ohranjeno dokazilo določenega obdobja, lahko zaradi posebnega ali izjemnega pomena dobi status državnega spomenika. Idrijska topilnica je bila za spomenik državnega pomena razglašena 26. julija 2001 (Ur.list 66, 9.8.2001 – razglasila Vlada Republike Slovenije).

Temeljni cilj varovanja dediščine je ohranjanje materialnih in vsebinskih lastnosti predmetov oziroma objektov ali območij, skrb za njihovo celovitost in neokrnjenost itd., torej ima prednost varovanje "in situ".

Ohranjanje in varovanje dediščine je skrb vseh in vsakogar, v prvi vrsti pa dolžnost lastnika, lahko pa lokalna skupnost ali država prispevajo javna sredstva v ta namen.

Strokovno službo pa za nepremično dediščino vrši Zavod za varstvo kulturne dediščine (nasveti, usmeritve, konservatorski programi, nadzor pri obnovi itd.).

Za razliko od doslej povedanega pa za premično kulturno dediščino – t. j. predmete – skrbijo muzeji. Vsi predmeti, ki jih muzej pridobi na terenu in jih vpiše v inventarno knjigo, so spomeniki. Zanje je dolžan skrbeti muzej, kar pomeni, da ko muzej predmete pridobi (jih zbere), jih mora hraniti, varovati (konservirati, restavrirati), proučevati, objavljati o njih razprave in jih seveda razstavljati oz. omogočiti dostop javnosti. Strokovno povedano – opravlja javno službo na področju muzealstva. Vsak javni muzej v Sloveniji ima točno določen teritorij, kjer opravlja svoje naloge in področja svojega strokovnega delovanja. O tem govori Uredba Vlade RS o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi muzejev (Ur.list 97/2000 in 105/2002 – kjer prav našemu muzeju razširijo področje

delovanja iz zgodovine, etnologije, zgodovine umetnosti še na področje tehnike in takrat šele smo prvič zaposlili kustosa za tehniško dediščino).

Če zdaj našeta dejstva apliciramo na problem ohranjanja idrijske topilnice živega srebra, lahko rečemo:

- 1) to je spomenik nepremične kulturne dediščine najvišje kategoriji v državi Sloveniji. To je kompleks oz. območje, ki smo ga dolžni varovati.
- 2) kot tak torej pomeni nekaj enkratnega, izjemnega.

Potrditve za to smo iskali tudi pri različnih evropskih kolekih. Naj navedemo dva:

- a) V dunajskem tehniškem muzeju, ki je prenovljena vrata svojih zbirk odprl pred kratkim, je v oddelku rudarstv/rudniki med rudniki Avstro-ogrske monarhije izpostavljen idrijski, s tem, da je predstavljen kompleten načrt topilnice idrijskega rudnika avtorja Jožefa Mraka. S tem mu je namenjeno elitno mesto.
 - b) Predsednik TICCIH-a (The international Commite for the conservation of the Industrial Heritage) g. Eusebi Casanelles iz Barcelone, ki se je letos spomladi udeležil tudi konference v Sloveniji in ob tej priložnosti obiskal Idrijo, pravi, da je lani sodeloval z muzejem v Almadenu, kjer pripravljajo muzealizacijo dela rudnika, kjer želijo prikazati tudi žgalniške peči imenovane Pacifik (18. stol.). Imeli pa so tudi Čermak-Špirek peči, vendar so jih v 50-letih porušili. Zato meni, da Idrija mora ohraniti in prezentirati Čermak-Špirek in rotacijske peči, ker so to, z vidika tehnologije predelave živega srebra, edinstvene peči. Danes po njegovem vedenju obstajata le še dva proizvajalca živega srebra – Alžirija in Rusija – vendar nihče od teh ne razmišlja o muzealizaciji industrijskih objektov.
- 3) Na osnovi povedanega bi resnično veljalo upoštevati načelo, da se podobni objekti industrijske arheologije v svetu ohranjajo in varujejo "in situ".
 - 4) Za tovrstno varovanje je v prvi vrsti dolžan poskrbeti lastnik – to je rudnik, ki pa je v zapiranju in se srečuje s številnimi problemi
→ ni kadra
→ ni sredstev.
 - 5) Če to privede do stanja, da se kompleks topilnice ne more ohraniti, bo zaradi pomembnosti dediščine potrebno ohraniti vsaj predmete. To lahko pomeni, da se predmeti prenesejo na neko drugo lokacijo in se jih tam postavi kot razstavo, lahko pa niti to ne, ampak se jih shrani v ustrezno skladišče – depo, kjer bodo na voljo raziskovalcem oz. našim znanjem in boljšim časom.
Tu pa s svojo vlogo že nastopi muzej – skrbnik in čuvaj premične kulturne dediščine. Resnici na ljubo pa je potrebno povedati, da zdaj, v tem trenutku Mestni muzej Idrija ni sposoben prevzeti te dediščine. Mi namreč nimamo ustreznih oz. sploh nobenih prostorov, kamor bi lahko uskladiščili take predmete. Muzejski depoji namreč obsegajo 172 m² v 2. nadstropju stare osnovne šole, čeprav že dalj časa prosimo občino, da našim tovrstnim potrebam nameni ustrezen prostor. Sami vidimo idealno možnost v jašku Delo, ki so po zaprtju rudnika sedaj namenjeni rušenju oz. je njihova lokacija rezervirana za hotel.

Zaključila bi z mislijo, da Idrija, kot mesto naravoslovne in tehnične kulture potrebuje topilnico. Ko bomo to vsi hoteli, se bodo našle tudi primerne poti za realizacijo v smislu sredstev in kadra. Seveda pa moramo to hoteti. Kajti samo obnoviti spomenik je premalo. Potrebno ga je tudi

prodajati, kar sicer ni majhno delo, ne pa tudi tako veliko, saj je Idrija v Evropi med evropskimi turisti znana in razpoznavna prav po rudniku oz. njegovi ohranjeni dediščini.

ŽGALNICA RUDNIKA ŽIVEGA SREBRA IDRİJA - NEKOČ, DANES JUTRI

mag. Marko Cigale, univ. dipl. inž. geol. - *Rudnik živega srebra Idrija v zapiranju d.o.o.*

Prenehanje proizvodnje živega srebra je za Idrijo pomenila mnoge spremembe, tako prostorske kot tudi v razvoju novih dejavnosti. Opuščanje rudarske dejavnosti ter razvoj nove industrije je v mnogočem spremenil izgled mesta. Rudniške objekte na območju žgalnice so nadomestili proizvodni objekti nove industrijske cone, ki so mestu dali novo vsebino in podobo.

Po prenehanju žganja rude leta 1995 se je Rudnik živega srebra v dogovoru s predstavniki Tehniškega muzeja Slovenija, Ministrstva za kulturo in Mestnega muzeja Idrija odločil, da je na območju žgalnice smiselno ohraniti eno rotacijsko peč s pripadajočimi objekti. Celotno ohranjeno območje je bilo leta 1997 zaščiteno kot spomenik tehniške dediščine ter leta 2001 razglašeno za spomenik državnega pomena.

Kot smo videli iz prispevka g. Uroša Eržena bi bila preureditev žgalnice Rudnika živega srebra Idrija v turističen objekt izjemno zahtevna. Za uspešno realizacijo niso potrebna samo velika finančna sredstva (ocena iz pred let 1,5 mio. EVR), temveč tudi strokovno in pogumno ekipo, ki bo pripravila in realizirala program oživitve in trženja celotnega območja. Predstavljen koncept pa je le ena izmed idej. Novi ekipi bi bilo potrebno pustiti povsem proste roke pri oblikovanju območja od ideje do realizacije. Edini cilj naj bi bil, predstavitev tehnične dediščine po pravilih stroke in da bi območje, ki danes kaže neprijazno podobo postalo prijazno in vabljivo tako za turiste, kot tudi za domačine.

Po osmih letih neuspešnega prizadevanja za preureditev žgalnice v muzejski objekt, je potrebno ponovno strokovno oceniti možnosti realizacije projekta.

Pri tem je potrebno upoštevati:

- ⇒ Obnove ni mogoče odlašati v nedogled, saj objekti nezadržno propadajo. Predstavljajo tudi veliko potencialno nevarnost. Objektov namreč ni možno tako zavarovati, da bi preprečili možen dostop otrokom in odraslim na višje dele zgradb.
- ⇒ Velik del monumentalnosti in originalnega videza je območje žal že izgubilo z izgradnjo modernih hal tovarne Kolektor v neposredni bližini.
- ⇒ Ocenjujemo, da finančna sredstva države in donatorska sredstva domačih podjetij ne bodo zadoščala za realizacijo. Mogoče bi bilo projekt možno realizirati s koriščenjem sredstev iz evropske unije.
- ⇒ Težnje po širitvi novih dejavnosti na območje žgalnice je dejstvo, ki ga tudi ni mogoče prezreti.
- ⇒ Rudnik živega srebra Idrija v zapiranju d.o.o., ki je lastnik območja topilnice, bo s svojo dejavnostjo v sedanji obliki zaključil v letu 2006. Rešitev je torej potrebno poiskati do tega roka.

Že danes pa je potrebno razmišljati tudi o najbolj črni varianti, to je kaj storiti, če projekt obnove žgalnice ne uspe.

V tem primeru je potrebno poiskati alternativno rešitev. Po našem mnenju je to predstavitev načinov žganja rude s pomočjo maket na drugi lokaciji. Izredno zanimiva nadomestna lokacija je plato Barbare, kjer je predvidena železniška povezava med Antonijevim rovom in Kamštjo. Ob tej poti bi lahko z maketami predstavili načine žganja v različnih obdobjih ter ponovno postavitve Čermak Špirekove peči, pri prostorskem načrtovanju tega območja je potrebno upoštevati tudi to varianto.

Prav današnji posvet naj bi pomenil nov zagon v iskanju možnosti obnove in preureditve žgalnice. Mislím, da si vsi želimo, da bi našli rešitev, ki bi omogočila ohranitev objektov na sedanjem mestu. Prav pa je, da že danes razmišljamo tudi o alternativnih variantah predvsem zato, da ne bi z urbanističnimi plani onemogočili tudi predstavitve predelave rude na rezervnih lokacijah.

V Idriji, 23.09.2004

STRUKTURNI SKLADI IN REGIONALNA POLITIKA – MOŽNOSTI ZA ČRPANJE EVROPSKIH SREDSTEV

Samo Bevk, prof. - *poslanec v Državnem zboru RS*

Za obnovo kulturne dediščine so na razpolago sredstva evropskega strukturnega sklada za regionalni razvoj (ESRR ali z angleško kratico ERDF). Naša država je od 1. maja letos, ko je postala polnopravna članica EU že upravičena do črpanja evropskih strukturnih skladov za obdobje 2004 - 2006. V ta namen je Vlada Republike Slovenije že novembra 2002 pripravila prvi osnutek Enotnega programskega dokumenta (EPD) in ga 23. 4. 2003 poslala v Bruselj. Enotni programski dokument je dokument države članice EU s katerim država predstavi strategijo razvoja ter dolgoročno proračunsko financiranje. Evropska komisija je naš EPD za obdobje 2004 – 2006 potrdila po dokaj napornih pogajanjih konec leta 2003 (18. 12. 2003).

Kulturna dediščina spada v prednostno nalogo št. 1, to je »Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti« v okviru ukrepa 1.4. »Gospodarska infrastruktura in javne storitve«, nanašati pa se mora na enega izmed treh preostalih ukrepov (Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja, Spodbujanje razvoja turističnih destinacij ali Izboljšanje razvoja podpornega okolja za podjetništvo).

Na sklade lahko konkurirajo projekti v javni lasti, to pomeni državni ali občinski. Do leta 2006 ni več mogoče uvrstiti nobenega dodatnega projekta, kajti program je že sprejet. Vse pogodbe morajo biti podpisane do konca leta 2006, sredstva pa se bodo lahko črpala do konca leta 2008. V obdobju 2004 – 2006 je za obnovo kulturne dediščine v Sloveniji iz tega sklada EU na razpolago milijarda in osemsto milijonov tolarjev (grad Grad, konjušnica na ptujskem gradu ter gradova Pišece in Snežnik, itd.).

Kljub temu pa je tudi v tem obdobju še možno kandidirati na ukrep 1.2 to je »Spodbujanje razvoja turističnih destinacij« v okviru katerih se med drugim financirajo info točke. Razpisi so odprti vsake tri mesece do konca leta 2006. Idrijsko-cerkljanska agencija je že avgusta uspela na razpisu za »info točke«.

Pred nami pa je nova finančna perspektiva za obdobje 2007 – 2013. V Republiki Sloveniji se je že začel pripravljati Enotni programski dokument (EPD) za obdobje 2007 – 2013. Zato je ključno, da se čimprej razčistijo dileme okrog topilnice RŽS Idrija ter prezentacije Špirek-Čermakove peči ter pripravi dokumentacija za kandidiranje na razpisih. Nosilec priprave EPD je Ministrstvo za gospodarske dejavnosti. Prednost bodo imeli celoviti projekti lokalnih skupnosti in regij z vsemi potrebnimi programi, študijami, upravnimi in gradbenimi dovoljenji, ipd. Časa torej ni več veliko, v ta namen bosta ključni naslednji dve leti. V tem trenutku pa je ključno vzpostaviti sodelovanje s pristojnimi ustanovami na državni ravni in se vključiti v pripravo EPD za obdobje 2007 – 2013.
